

Wehner Tibor

Tapló

(Kíméletlen Művészeti Napló)

1997. november 9., vasárnap

Délelőtt Szentendrén, Szakács Imre festőművész kiállításának megnyitóján Pataki Gábor művészettörténész rosszállón jegyzi meg, hogy kritizáltam az Új Művészet szerkesztését, megjelenésének rendszertelenségét az Új Forrásban. Kicsit elvitatkozzatunk, mit és hogyan kéne csinálni, de szerinte helyesebb lett volna, ha leülünk és megbeszéljük a dolgokat. Na, mondom, akkor aztán nem történt volna semmi, így legalább meg vagytok sértődve. Aztán Asszonyi Tamás szobrászművész jön, egyik szomszédja üzenetével: az Új Demokrata-interjúban mondottak miatt küld el szó szerint a francba. Még Deim Pál festőművésszel, Szabó Tamás és Csíkszentmihályi Róbert szobrászművésszel beszélgetek a megnyitó után, sorolom az atrocitásokat, amelyek sorozatban érnek: a vásárhelyi katalógusszöveg-betiltás, az Új Demokrata-reflexiók, a Török Richárd-szöveg ügye (a szülők furcsa magatartása). Még fel sem dolgozom ezt a tömény délelőtti élményt, este Stefanovits Péter grafikusművész hív: helyteleníti, hogy miket nyilatkoztam az Új Demokratában, és fájjalja, hogy visszaléptem a régi rendszer hívei közé. Elmagyarázom, hogy soha nem léptem be sehova sem, mindig igyekeztem meggyőződés szerint és függetlenül tevékenykedni, és hogy igenis szüksége van a magyar művészetnek egy olyan szerveződésre, amely egységesen védi az érdekeket, képviseli a művészet ügyeit. De úgy tűnik, Stefanovits egyszerűen nem érti, hogy mit mondok, csak azt hajtogatja, hogy én a régi embereket akarom visszahívni. Mondom, hogy erről nincs szó: én csupán egységes képviselőt szeretnék a hatalommal szemben. Programot kell hirdetni, és meg kell próbálni megvalósítani. Több mint egy órán át gyözködjük egymást. Írhatok én tanulmányokat, cikkeket, katalógus-bevezetőket – senki sem figyel rájuk (illetve ha figyel, akkor betiltja), de egy riport megjelenik az Új Demokratában, és jönnek sorozatban a reflexiók. Stefanovits művész úré körülbelül a tizedik volt. A telefont letéve készítek egy futólagos fogalmazványt a művészet képviselőtéről: A művészet addig művészet, amíg független: független a hatalomtól, a hatalomgyakorlótól, a közigazgatástól, az intézményeitől, a bürokráciától. Ha bármilyen módon, bármilyen formában, bármilyen szinten behódol, egyezségeket köt, ha elveszti autonomitását, akkor egyszersmind megszűnik művészet volta, művészet-minősége is. Vagyis a művészet, lényegéből eredően, szükségszerűen ellenpozícióban leledzik. De mert objektív meghatározott körülmények – ország, társadalom, stb. – között kell működnie és fennmaradnia, és mert hatalommellenesen kell működnie, rendkívül kiszolgáltatott helyzetben van: el kell viselnie, túl kell élnie a merényletszerű támadásokat, visszacsapásokat. Ezért létre kell hozni egységes képviselőt, amely kimondhatja: én képviselem az adott hely, korszak művészetét. Méltóságról,

tisztességről, az alkotói feltételek folytonos fenntartásáról, reprodukálásáról van szó, a művészet független szellemiségének megőrzéséről. Nem, nem akcióról, nem kiállításokról, nem kampányokról és nem pénzbegyűjtésről. Jelenlétről, méltóságteles fellépésről, a társadalmi megbecsülés kivásáról és megtartásáról. A program nem konkrét, csak elvont fogalmakkal körvonalazható: a magyar, a magyarországi művészet termékeny szellemiségének fenntartása, alkotói energiáinak megőrzése, az értékek tiszteletének megteremtése, az etikailag megfellebbezhetetlen művészeti életet érintő döntések meghozatalának elősegítése...

1997. november 10., hétfő

A tatabányai televíziótól keresnek: kisfilmet szeretnének csinálni a városközpont eltűnt Vilt Tibor-szobráról, amelyről a Limesben tudósítottam. A kérés pont akkor jön, amikor más tatabányai témák is foglalkoztatnak: *A cukiturul árnyékában* címmel írok cikket az Új Forrásnak a Közművelődés Házában, illetve az új múzeumban rendezett kiállításokról, illetve arról a cukorból készült, nagyméretű Turulról, amelyet a múzeum előcsarnokában helyeztek el. Közben Szanyi Péter szobrászművész érkezik: készül katalógusához adok egy Sculpture Magazin-másolatot, amely a július–augusztusi számban jelent meg a Dunaújvárosban, az alkotótelepen készült Katedrális-szobráról. Aztán a képzőművész-szövetség kimúlásáról, eltűnéséről, illetve észrevehetetlenné válásáról beszélgetünk.

1997. november 12., szerda

Délelőtt életrajzi adatokat gyűjtök az Enciklopédia Kiadó lexikonához: Mikus Sándor, Somogyi József szobrászművésszel van a legtöbb probléma, a kismesterek viszonylag jól dokumentáltak. Délután Szily Géza festőművészhez megyek: leadom a Simsay Ildikó festőművész-könyv tervét, a teljes szöveges anyagot. Összeállítjuk a tervezett illusztrációs sorozatot is. Jóváhagyás után mehet a kézirat a grafikai tervezőhöz.

1997. november 13., csütörtök

Székesfehérváron Székely János Jenő szobrászművész Jankovich-domborművének tervét nézzük meg, majd kínos lektorátusi zsűri Lepsényben: a helyi rajztanár, Kiss István próbált meg '48-as emlékművet tervezni termésköből emelt posztamensre helyezett, ívelt pengeelemekkel. Márkus Péter szobrászművésszel próbáljuk elmagyarázni, hogy a természetes anyagból emelt posztamens és az elvont penge-összetevő egymással ellentétes nyelv, nincs köztük egység, de ami a legfontosabb, hogy az egésznek nincs koncepciója. Azt javasoljuk, hogy fektessenek le egy követ a fűbe, és írják rá, hogy 1848. Pánikszerű hangulat alakul ki, ugyanis az emlékmű valójában már majdnem teljesen készen áll. Ennek ellenére a lefektetett követ javasoljuk, és távozunk. Délután a televízióban átnézem az Itt artunk Sturcz János művészettörténész-szerkesztette, vasárnap adásba kerülő műsorát: egy indokolatlanul hosszú George Peck festőművész-interjú és a Moszkva tér elhibázott környezetesztétikai vizsgálatán túl a 40 perces műsor végső soron elfogadható. Este visszatérek lexikoncím-szavaimhoz.

1997. november 14., péntek

Az Élet és Irodalomban Sinkó István festőművész beszámolóját olvasom a Magyar Művészeti Műhely kiállításairól. A festőművész-kritikus egy csapatról és tagjairól elmélkedik, akiket már régen leírtak, akik kifulladtak, akik végelgyengülésük óráit élik. Érdekes módon magukról a művekről szó sem esik: nem tudható meg, mit, milyen színvonalú munkákat állítottak ki, és hogy mi alapján ítélte meg őket? Felháborító, méltatlan eljárás – a kérdés csak az, miért közöl egy önmagát rendkívül színvonalasnak minősítő lap egy ilyen alacsony színvonalú, illetve a közölhetőség határát sem megütő írást? Addig-addig nem hagy nyugodni a dolog, míg meg nem írom este a válaszcikket Sinkónak, illetve az És-nek.

1997. november 15., szombat

Az Apor Vilmos téren megnézem az új Apor Vilmos-émlékművet: Marton László szobrászművész alkotását. Konvencionális, teátrális, unalmas, avított mű: direkt és szájbarágós. Egy térdelő pap asszonyalakokat védelmez. Marton a szobrászat legfontosabb alaptörvényét erőszakolja meg: egy egynézetű kompozíciót helyez a tágas térbe. Ez nem művészet: érthetetlen – vagy hát dehogynem, nagyon is érthető –, hogy lehetett pályázatnyertes ez a múlt századi elvek szellemében készült, üres rutinmunka. Valóban, ahogy Melocco Miklós szobrászművész javasolta: minden szobor mellé ki kellene írni a zsűri névsorát is, hogy tudhassuk, kinek a lelkén szárad a produkció. De hát általában még a szobor alkotójának neve is az ismeretlenségben rejtezik.

1997. november 16., vasárnap

A Várfok 14 Galériában zárult kiállításáról Szotyory László festőművész érkezik, és egy kis tájképet hoz ajándékba: azok közül a kis képek közül egyet, amelyeket a kollekció kiemelkedő jelentőségű műveiként minősítettem a körülbelül három hete írt levelemben. A ligetes, fák között megnyíló zöld rétet és fölötte felhőkkel takart kék eget ábrázoló képet – banális képtéma – baljós feszültség hatja át.

1997. november 18–19., kedd-szerda

Szentendrén forgatjuk a Takács Lajos műgyűjtő-portréfilmet, ez lesz a *Donátor* című tévésorozat következő adása. A több mint kétezer művet felölelő gyűjtemény egy különös életutat befutott gyűjtő-egyéni életműve: Takács Lajos 1970-ben átúszott Jugoszláviából Olaszországba, majd Svédországba ment, ahol vállalkozóként dolgozott, ahonnan a nyolcvanas évek végén tért vissza Magyarországra. Kint műtermet tartott fenn, ahol magyar művészek meghívására „ösztöndíjasként” dolgozhattak, s ezáltal alapozta meg gyűjteményét, amelynek nagy része most letétként Dunaújvárosban van, de Árkpusztán – Mór mellett – már elkezdte építeni azt az önálló múzeumot, amely tervei szerint a teljes gyűjteménynek ad majd otthont.

1997. november 20., csütörtök

Még most, este is görcsben van a gyomrom: ma délben, a forgatáson, Dunaújvárosban összetörtünk egy Dalí-szobrot. A Takács Lajos-gyűjtemény alkotásait

vettük fel, és kicsomagolás közben az *Ízelt lábú elefánt* hátán elhelyezett kis obeliszk csúcsából lepattant egy darab. A nyilvántartásban üveggként szerepel az anyaga, de valójában műanyag: vagy egy korábbi sérülés, vagy az anyagban lévő feszültség okozhatta az érintés hatására létrejött törést. Mindenki lebé-nult, majd ingerült szóváltásra került sor, jegyzőkönyv, megoldási lehetőségek keresése: a tulajdonos, Takács Lajos végül a restaurálás mellett döntött, és remélhető, hogy nem lesz kártérítési igény a dologból. A forgatás zárónapját ez az esemény természetesen teljesen tönkretette, bár egyébként is feszült volt a hangulat: Takács Lajos és a Kortárs Művészeti Intézet, illetve igazgatója, Szobszlai János művészettörténész között nem éppen baráti a viszony.

1997. november 23., vasárnap

Szürke, késő őszi vasárnap: délelőtt Solymáron, Matzon Ákos festőművésznél nézek képeket, szerdán nyitom meg kiállítását a Páholy Galériában, amely valamelyik bank valamelyik homályos vállalkozása. Szó esik Szentendréről is: a szentendrei galériák lezüllesztéséről. Délután írom az Enciklopédia-lexikon címszavait (Novák Lajos, Kaposi Tamás festőművészek), és nekiállok a papír-tanulmányoknak. Ez nehéz dió lesz. Újraolvasom az És-ben a Nagy Imre–Pogány Gábor művészettörténészek – erőtlen és kissé nevetséges – válaszát a vásárhe-lyi katalógusbevezető-ügyben (kinyilvánítva, hogy nem közölhetetlennek ítéltük a szöveget, mert nem vagyunk cenzorok, hanem csupán nem óhajtottuk kö-zölni). Na, erről ennyit. És újraolvasom a Jász Attila-verseket, és elküldöm neki a hajdani tatai Afrik című underground lap-alapítás felhívását, amelyet Ránky Péter barátom szombat este halászott elő véletlenül egy könyvből, amely a Fra-di 75. évfordulójára jelent meg a hetvenes években. Azért emelte le a polcról, hogy megnézzé, szerepelt-e benne – és szerepelt: a Ferencváros hoki-bajnok-csapatának tagja volt. És ezáltal az az Afrik-dokumentum került elő, amelyet a hetvenes évek derekán fogalmaztam meg és helyeztem el a Fradi-könyv lapjai közé, amelynek köszönhetően akkoriban Tatán hirtelen megfagyott körülöttem a levegő. Este Donátor-adás a tévében, a balatonfüredi galériákról, Hajdú Lász-ló festőművésZRől.

1997. november 24., hétfő

Délben Tatabányára megyünk Benedek György és Szabó György szobrászmű-vészekkel, lektorátusi zsűrin átvenni Nausch Géza ötvösművész második világ-háborús bánhidai emlékművét. A terv 1992-ben merült fel, és több pályázati forduló, kivitelezési bonyodalmak után végre most realizálódhatott a két leszúrt lovagi kardra komponált monumentum. Persze a feliratokkal baj van: nem olvashatók a nevek, és félő, hogy a domború betűk a mészkőben idővel elpor-ladnak. A zsűri után rövid interjú a tatabányai televízióknak a másfél évtizede kallódó, elfeledett Vilt Tibor-szoborral – a művész egyik utolsó monumentális alkotásával – kapcsolatban, amelynek az eredeti elképzelések szerinti elhelye-zését szorgalmazom: a Közművelődés Háza előtti térre. A szobor – egy földbe szúrt bányászcsákány – stilizált fémkonstrukciója a Puskin Művelődési Központ mellett hever évek óta. Kulturális-művészeti közállapotaink pontos tükre ez a szoborsors is – vonom meg a konklúziót a riporter kérdésére. Kíváncsi vagyok, hogy alakul, alakul-e a továbbiakban ez az úgy a cukiturul városában.

1997. november 25., kedd

Reggel zsúri a Szentháromság téren, a Várban: az *Ötlet, terv, műhelyrajz* című, a Kárpitművészeti Alapítvány kiállításának anyagát válogatjuk, illetve válogatnánk, ha lenne mit és miért: kitűnő, érdekes munkák érkeztek, amelyek közül nincs kiemelhető, mindent be kell mutatni. Aztán egyeztető megbeszélésre sietek: a Török Richárd szobrászművész- emlékkiállítás katalógusának tervét nézzük át Fodor Attila grafikusművésszel, és aztán irány Dunaújváros, ahol Bir-kás István festőművész szobrai nézem meg. Ez bizony egy különálló fejezet: festőművészek szobrai.

1997. november 26., szerda

Matzon Ákos festőművész kiállításának megnyitása a Petőfi Sándor utcai Páholy Galériában. A megnyitó előtt a lépcsőfordulóban futok össze Ákossal, aki kissé idegesen közli, hogy a szöveg előtt ő is szólni szeretne: tegnap meghalt Sík Csaba esztéta. Utoljára épp Ákoséknál találkoztunk: rendkívül művelt, széles látókörű irodalmár-esztéta-művészettörténész volt. Nagy kár, hogy korán elment. Tanulmányait, könyveit most újra kellene olvasnom.

1997. november 28–29., péntek–szombat

Siklóson vagyok, a *Szimpozion a Szimposionokról* című tanácskozáson, ahol a magyar alkotótelemi mozgalom jelenkori tendenciáiról, jelenségeiről hangzanak el előadások, vélemények. Toller László országgyűlési képviselő előadása közben kissé indulatosan szólok közbe: amikor már sokadszor használja a művészeti intézményrendszer kifejezést, közbevágok, hogy ilyen Magyarországon nem létezik. Országos szinten különösképpen nincs ilyen, és a vizuális művészetek terén meg főként nincs. Ezen aztán elvitatkoztunk. Aztán Koncz Erika, a Művelődési Minisztérium Művészeti Főosztályának vezetője előadása után kissé hosszabban és részletesebben szólok hozzá: sorolom az ellentmondásos ügyeket, a homályos pontokat, hivatkozom a Múcsarnokban megnyitott zsbivásár elképesztő jelenségére, a lektorátus elsorvasztására, a művészeti szervezetek megosztottságára, a Magyar Nemzeti Galéria és a Ludwig Múzeum teljesen tisztázatlan viszonyára, a párhuzamos gyűjtésre, a támogatások, vásárlások titokban történő lebonyolítására, a nyilvánosság teljes hiányára. Másnap előadások az önkormányzatok felelősségvállalásáról, a kultúra, a művészet jelenkori hibernálásáról, az európai művészeti jelenségek integrálásának lehetőségeiről. Aztán záródokumentum-fogalmazás: a szimpozion résztvevői mélységes aggodalmukat fejezik ki a magyar művészet jelenkori hanyatlása, egyre periférikusabb helyzetbe való sodródása miatt. Kinyilvánítjuk, hogy a művészet műhelyeinek, fennmaradt és létrehozandó intézményeinek támogatása és fenntartása elengedhetetlen feltétel.

1997. november 30., vasárnap

Asztalomon az Új Művészet decemberi száma. Valószínűleg indexre kerültem a lap szerkesztését, szeszélyes megjelenését kommentáló kritikai észrevételeim miatt. Az 1996. decemberben (!) leadott, megrendelésre írt Scholz Erik festőművész-monográfia-recenziómra a mai napig nem reagáltak, és a Takács Lajos-gyűjteményről írt tanulmányom is nyár óta fekszik-nyugszik a szerkesz-

tőségi asztalon. De a műkereskedelmi-aukciós cikkek dugig töltik meg a lapot. Természetesen nem reklamálok a félretett cikkeim miatt.

1997. december 1., hétfő

Délelőtt kissé kiborulok a Televízió Vizuális Szerkesztőségének összejövételén: az András Gábor művészettörténész által szerkesztett, soron következő *Itt artunk*-adással kapcsolatos észrevételek, kérdések megfogalmazására azért nem kerülhet sor, mert András már forgat. Nem is ez a baj, hanem az, hogy úgy forgat, hogy színopszisa szerint felrúgta az egységes, az egységesítő szerkesztési és formai koncepciót, a sorozatműsor-jelleget. Megpróbálok telefonon beszélni vele, de ő elhárítja a felelősséget: elképzelését beajánlotta a szerkesztőség vezetőjének. Mit tehetek: tiltakozom, alapvető megállapodásainkra hivatkozom, és kinyilatkoztatom, hogy a sorozat főszerkesztőjeként inkorrektnak minősítem az eljárást, és nem vállalok semmiféle felelősséget a műsorért. Megy szépen a mellébeszélés, hogy most ez így jött ki. Nem tudnak meggyőzni: súlyos tévedésnek, autokrata beavatkozásnak minősítem az eljárást. Kernács Gabriella művészettörténész, szerkesztő próbál nyugtatgatni, de hiába, igencsak felzaklattak. A délután már kissé nyugodalmasabb: az Enciklopédia Kiadónak írom az életrajzokat. Ott nem szól vissza senki.

1997. december 2., kedd

Megírom a levelet Győr város polgármesterének: érdeklődvén, mely szempontok alapján söpörték le az asztalról szakvéleményünket a Pálffy–Schwarzenberg-szoborpályázat kapcsán, és miért adtak megbízást annak a Veress Gyula Alpár szobrászművésznek, aki minősíthetetlen, dilettáns tervvel vett részt a pályázaton. A megrendelői-pályázati feltételeknek maximálisan és igényesen megfelelő Paulikovics Iván szobrászművész-tervvel nem foglalkoztak, és egy primitív, szakszerűtlen, rossz elképzelést részesítettek előnyben. Szakértői tevékenységem egyik nagy kudarca érlelődik. Kíváncsian várom a polgármesteri választ, de mert ennek megérkezébe titkon sem bízom, a biztonság kedvéért megírom az ügyet az És-nek is, pontosan idézve a dokumentumokból. A cikk utolsó mondata: „Mi folyik a Duna győri partján?”

1997. december 3., szerda

A Kossuth-szobor pályázatának lektorátusi szakvéleményezése Oroszlányban. A város meghívásos pályázatot hirdetett, s a hat felkért művész közül öt jelentkezett: Nagy Benedek, Kóbor Sándor, Paulikovics Iván, Párkányi Péter és Palotás József szobrászművészek. Nagy Benedek nem a pályázati kiírásnak megfelelő tervet adott be, míg Paulikovics olyan pseudo-egészalakos kompozíciót tervezett, amely tulajdonképpen portré. Kóbor Sándor múlt századi, konvencionális portréemlékműve nem versenyezhetett, de Párkányi Péter sem tündökölt: egy álldogáló figurát mintázott meg, lábánál nyitott könyvvel. A megvalósítási lehetőséget egyedül Palotás József romantikus, lepelbe burkolt Kossuth-alakja vetette fel, de ez sem nyerte el maradéktalanul a bírálók tetszését: csak átdolgozás, átformálás után lenne bronzba önthető a terv. A helyzet tehát függő, s nincs sok remény: ha e tehetséges alkotók nem tudtak megbirkózni a feladattal, akkor kétséges, hogy születhet-e jó megoldás. Ez az idő

nem kedvez a történelmi alakok autentikus megformálásának – legyen ennyi a tanulság. Este a Tölgyfa Galériában érdekes kiállítást nyitok meg, a Magyar Kárpitművészeti Egyesület *Ötlet, terv, műhelyrajz* című tárlatát: friss, szelleműs munkák együttese.

1997. december 5., péntek

Délelőtt Dunaújvárosban a város képzőművészei által beadott anyagot szemlézzük lektorátusi zsűrivel (Kovács Péter festőművész, Mata Attila szobrászművész, Sasvári Edit művészettörténész), és teszünk javaslatot arra, hogy mely műveket vásárolja meg a város: 750 0000 forint elköltéséről döntünk. Palotás József szobrászművész szép szobra mellett Szegedi Csaba, Tábori Csaba, Mészáros Edit, ifj. Koffán Károly festőművészek képei kerülhetnek javaslatunkra köztulajdonba. Kettőkor már az Astoriánál vagyok a Daewoo Bank megbeszélésén: szakértőnek kértek fel a bank új, Bajcsy-Zsilinszky úti székházára kiírt meghívásos pályázat bíráló bizottságába. A névsor impozáns: Jovánovics György, Heritesz Gábor, Swierkiewicz Róbert, Trombitás Tamás, Chesslay György szobrászművészek, Bodóczy István festőművész. Az aulába és az épület elé kerülő mű megtervezése a feladat. A határidő szoros: az áprilisi székház-átadás miatt december 22-re le kell adni a terveket. Az épület a szokásos high-tech – vagyis semmi különös, úgy tűnik a makett és a tervek alapján, hogy szokványosak az építészeti megoldások. A dolgok tehát két hét múlva dőlnek el. Innen Szily Géza festőművészhez sietek: a Simsay Ildikó festőművész-émlékkönyv utószervezési munkálataival foglalatostokodunk. (Szily Gézához igyekezvén beugrom a Fészek Galériába, ahol Heritesz Gábor szobrászművész kiállítását nézem meg: szerkesztett műszaki rajzok kocka-bővítményekről és -elvételekről, és középen egy posztamensen egy ép, krómacélból alakított lemezkocka mellett tizenkét bővített és elvett. Arra gondolok, hogy ha a kockáról kellene írni, akkor e test kapcsán milyen messzire lehetne jutni gondolatban.) Este még vár rám egy színházi előadás is: Márton László író olvassa fel darabját *Az író színháza* című sorozatban a Kamrában – de csak a szünetig bírom.

1997. december 6., szombat

Délután Thury Levente keramikusművésznél életút-interjút csinállok. A tervezett könyvhöz veszem fel a beszélgetés első részét: a tanulmányi szakaszt és a pályakezdést. Úgy tervezem, hogy három szálon fut majd a történet: a beszélgetést kísérik majd a kritikaészletek, és én meg kommentálom a műveket. De persze a csomópontokat majd még ki kell találni.

1997. december 8., hétfő

Kövágóörs mellett, a Káli-medencében, a Kornyitó mellett álldogálunk Benedek György szobrászművésszel: az itt felállított, Veszprémi Imre szobrászművész által alkotott szobrok ügyében jöttünk, lektorátusi zsűrire. 1986-ban a helyi Béke Tsz és a művész közötti szerződés szellemében állították fel a négy, fémállványon álló, megalitikus kőszobrot idéző plasztikát, amelyet az új tulajdonos, a Veszprém megyei Természetvédelmi Igazgatóság tájidegennek minősített, és eltávolítását kezdeményezte. Az igazgatóság munkatársát arról próbáljuk meggyőzni, hogy a szobrok itt nagyon jó helyen vannak, a tájjal tö-

kéletes egységet alkotnak, ne nyúljanak hozzá. Ők az érintetlen természetre hivatkoznak, hangoztatva, hogy felesleges elemek itt a szobrok. Nem vitatkozunk sokáig, látszik, hogy úgysem tudjuk meggyőzni egymást. Patthelyzet. Kíváncsi leszek azért a fejleményekre a fennmaradást támogató jegyzőkönyvünk kiadása után. Délután, már otthon, tovább írom a papírművészeti tanulmányt – egy hete járt le a leadási határidő. Közben telefon: Hernádi Gyula író hív, hogy egy holnapi kiállítás megnyitó tévéfelvétele ügyében intézkedjek. (Hernádinak tatai pályafutásom alatt, a hetvenes-nyolcvanas években körülbelül tizenkétszer mutatkoztam be: sohasem ismert meg az ismételt találkozásokon. A végén már kicsit unalmas volt.) Az író úr kérése kissé furcsa: a forgatásokat általában másfél héttel korábban kell egyeztetni (ez nem a Híradó), és van egy olyan aktuális szerkesztő is, aki dönt a műsor tartalmáról. Miért hivatkoznak állandóan az én döntési kompetenciámra? Hernádinak jelzem a nehézségeket, és megígérem azt, hogy megpróbálom, amit nem fogok hiába megpróbálni. 12:1 a meccs állása. Este meg megyek a tévébe éjszakai montírozásra: a Takács Lajos-gyűjteményről szóló filmen dolgozunk.

1997. december 9., kedd

Délelőtt Zalaegerszezen egy művészeti szakközépiskola földszinti aulája tervelválasztó üvegfalának Andor István üvegművész által készített tervét szakvéleményezzük a lektorátussal: nagy munka, a pénz még bizonytalan, egy-két évig el fog húzódni a megvalósítás. Mindenesetre biztató kezdeményezés: az iskola a művésztanárok műveinek megvalósítását próbálja segíteni. Délután már Budapesten, a Városvédő Egyesületben, Majoros Valéria művészettörténész, egykori egyetemi évfolyamtársam fotókiállítása, *Illúzió* címmel, a világ nagyvárosainak graffitiit, tűzfalfestményeit gyűjtötte össze színes fotókon, és most egy válogatást mutatott be, jelezve, hogy ilyen nagyméretű falfestmények Magyarországon alig-alig vannak. A leporelló-katalógus szövegét én írtam, az illúzió-tünékenységről próbáltam elmélkedni. Este előveszem a reggel vásárolt lapokat, köztük a Demokratát, amelyben egy Temesi Ferenc író-interjú is olvasható. Az utolsó kérdésre adott válasza nem helytálló: mivel a legnagyobb magyar prózaíró címet nem vállalhatja, a legmagasabb minősítést jelöli meg önmaga számára. Pedig, sajnos – bár erre korántsem vagyok büszke – néhány centiméterrel én magasabb vagyok.

1997. december 10., szerda

Délelőtt lektorátusi zsűri Tatabányán; a város 1956-os emlékművének megvalósítására két művészt hívtak meg: Nausch Géza ötvösművészt és Márkus Péter szobrászművészt. Nausch egy konvencionális kapu-motívumot tervezett: dolmenszerű elemek között egy kidöntött börtönajtó, kissé direkt megfogalmazással. Márkus Péter elvont, szárnyyszerű elemekből építkező, lendületes formavariánst tervezett, kő és bronz kombinációjával. Szabó György szobrászművész és Lóska Lajos művészettörténész szakértői véleménye egybecseng: Márkus tervét javasolják megvalósításra, s a helyszín, a Károlyi-sarok térsége is ideálisnak tűnik. Persze itt sincs meg még az anyagi háttér. Délután, már otthon, tovább dolgozom a papír-tanulmányon, de nagy a jövő-menés, állandóan csörög a telefon. Este nyolctól a televízióban a harmadik montírozási nap: a Ta-

kács Lajos-gyűjteményt bemutató kisfilm hétfőn este kerül adásba. Leadom a magnókazettákat: a teljes felvett anyag hangfelvételére azért van szükségem, mert szeretném az Árgusban közölni a szöveget. Kapok egy másolatot az *Itt artunk* András Gábor művészettörténész szerkesztette vasárnapi adásáról: ezt addig meg kell nézmem és véleményeznem mint főszerkesztő. De ezt majd holnap, éjjel kettőig így is a képernyőket kell bámulnom.

1997. december 12., péntek

Reggel konstátalom, hogy megjelent az És-ben a győri szoborbotrányt regisztráló cikkem: *Szakovélemények* címmel a Pálffy–Schwarzenberg-émlékmű tervezett, dilettáns megvalósításáról írok. Várok most már, hogy lesz-e valamilyen hatása a szövegnek. Egyébként ma Keszthelyre megyünk: itt is szobor-gond van. Fischer György szobrászművész pályázatnyertes második világháborús emlékművének megvalósításától a város vissza akar lépni, holott aláírták a szerződést, és kész az 1:1 léptékű gipszmodell is. Paulikovics Iván és Párkányi Péter szobrászművészek szakértői segítségével jegyzőkönyvezzük, hogy a mű gyönyörű, különleges emlékmű formálódik, amelynek már a modelljét is feltétlenül megvalósításra javasoltuk. Azt bizonygatjuk, hogy a legkevesebb bonyodalom akkor lesz – lévén érvényes szerződés –, ha a művet megvalósítják, fizetni most már így is, úgy is kell. A képviselőtestület döntésétől függ a dolog, amely testület arra hivatkozik, hogy a lakossági fórumok egyértelműen elítélik a Fischer-művet. Na de hát a lakossági fórumoknak ez a dolga.

1997. december 14., vasárnap

Végre befejezem a Magyar Papírművészeti Társaság felkérésére írt tanulmányt: a papírnak a kortárs művészetben játszott szerepéről, jelentőségéről, jelenségvilágáról. Száz helyről kellett összeszedni az adatokat, megszámlálhatatlanul sok összetevőből épült a történet addig, amíg 1995-ben meg nem alakult a társaság, és amikortól kissé áttekinthetőbbé válik ez az ágazat. Szobrászok és textílesek, grafikusok és festők dolgoznak ezzel a nagyon kedvező alkotói lehetőségeket, jó megmunkálási lehetőségeket és feltételeket teremtő anyaggal: térben és síkban, formaként, tárgyként, közegként, domborműként, plasztikaként jelenik meg, és persze kollázsként, a klasszikus kollázs-technikát és -metódust alkalmazva és megújítva. Este még Thury Levente keramikusművész vendége vagyok: az életút-interjú második részét rögzítjük hangszalagra, és aztán kezdhetem ebből felépíteni a munkásságát elemző könyvet.

1997. december 15–16., hétfő–kedd

Ülök a számítógép előtt, nyomom be az adatokat a Kortárs Művészeti Lexikon címszávaiba: harmincnál több művész szócikkét kell december végére megírnom. M. Novák András festőművészhez személyesen is el kell mennem, annyira ellentmondásosak és szórványosak az adatai, hogy személyes szembesítésre, kontrollra van szükség. És persze nem leszek kész a Somogyi József és a Varga Imre szobrászművész-címszóval sem, ezekre halasztást kell kérnem. Ráadásul közben befut a Török Richárd szobrászművész-katalógus korrektúrája: Fodor Attila grafikusművésztől 24 órára kapom meg a lenyomatot. Hosszú órákig vesződök az életrajzi adatok azonosításával, a műcímek, az évszámok, oldal-

számok egyeztetésével. De csak-csak átrágom magam a szövegen. Mikor végzek, Kováts Flórián titkár úr hív a Magyar Művészeti Akadémiáról: én 1848-as, Somogyi Győző festőművész képegyütteséhez kapcsolódó előadás-szöveget kérek tőle, ő pedig az akadémikusok, a művész-akadémikusok életrajzának megírására kér meg. Úgy tűnik, az életrajzírással korszakát éljük. Megígérem a dolgot jövő januárra. Azután Boros Géza művészettörténész hív: az '56-os emlékmű-könyvének bemutatóján nem lehettem ott, de biztosít arról, hogy csütörtökön átad egy tiszteletpéldányt. Jó is lesz, mondom, mert pénteken Szerényi Gábor grafikusművész valamelyik tévéműsornak riportot akar csinálni a könyvről. No de addig még lesz egy és más: legalábbis elszörnyedek, ha a határidőnaplómba pillantok.

1997. december 18., csütörtök

Reggel Kádár János Miklós festőművésszel és Módos Gábor fotóművésszel Vácra megyünk, a váci képzőművészek téli tárlatának anyagát nézzük meg, és a díjakról döntünk. Nehéz dolog, mert alig van jó, fontos, nívós mű: csak Molnár László József grafikusművész mérhetetlenül finom, érzékeny grafikáira adnék a szívem szerint díjat, de aztán csak-csak kialakul a névsor: három díjazott lesz. De minden nagyon unalmas és szokványos. Kora délután Boros Géza művészettörténészhez ugrom be a minisztériumba, átveszem az '56-os emlékművekről írt könyvét, amelyről holnap kell mondanom pár szót egy tévériportban. Délután ezért a könyvet lapozgatom-olvasgatom: komoly, nagy munka volt összegyűjteni a rengeteg emléket. Este Blaskó János szobrászművészhez megyek, egy katalógus-bevezetőt kell írnom, a részleteket tisztázzuk. De már a telefonban jeleztem, hogy január vége előtt egy sorra sem vagyok képes. Késő este Hadik András művészettörténész hív: az édesapjáról, Hadik Gyula szobrászművészről szóló tanulmányról kellene megkötni a szerződést. Vasárnap kiugrom majd Törökbálintra, megígérem. De miért kell csaknem minden magyar szobrászról nekem írnom – nem lesz ez így kissé unalmas a szakmának?

1997. december 23., kedd

A Daewoo Bank új, Bajcsy-Zsilinszky úti, épülő székháza szobrászi díszére kiírt meghívásos pályázatra érkezett pályaműveket vizsgálom: a hét meghívott közül hatan jelentkeztek, közöttük egy művész értékelhetetlen, gyenge tervet adott be. Az öt pályázó keményen küzd a belső, öt-hat szintes átrium terének szobrászati „belakása” problémájával: a függesztett konstrukciók nem túl meggyőzőek, míg a járósíntre helyezett a nagy térben való elveszés veszélyével hadakoznak. Itt egy terv nagyon gondosan és koncepciózusan kidolgozott: Gaál Tamás szobrászművész gránit-, bronz- és acélelemekből épített, jelképi tartalmú kútja kitűnően illeszkedik az építészeti térbe. Az épület elé kerülő emblematikus tervek között viszont három is számításba jöhet, végül Chesslay György szobrászművész szép, tömör plasztikája mellett döntök. Meg kell írnom erről egy alapos szakvéleményt, s bár a pályázat jelíges volt, a tervek közül világosan kiderült, hogy melyiket melyik művész készítette: Chesslay és Gaál mellett Bodóczy István festőművész, Heritesz Gábor, Trombitás Tamás és Swierkiewicz Róbert szobrászművész. Délután a Simsay Ildikó festőművész-könyv nyomdai levonat-korrekktúrája: rabszolgamunka.